

N:o 220.

Af herr **B. A. Petrén**, om *ändring af 37 och 39 §§ regeringsformen.*

Efter det nya representationsskickets genomförande har flera gånger genom i Andra Kammaren framburna motioner väckts förslag om upphäfvande af den Konungen i 37 § regeringsformen tillerkända rätt att upphöja män i adligt stånd samt tilldela adelsmän friherrlig och friherrar greflig värdighet.

Motioner i sådant syfte hafva nämligen framlagts:

vid 1889 års riksdag af herr P. Andersson i Högkil,

vid 1893 års riksdag af herr Joh. Nydal och

vid 1904 års riksdag af dels herr Oskar Berg och dels herr David Holmgren.

Förstnämnda motion afstyrktes enhälligt af konstitutionsutskottet med den motivering, att motionären ej ens påstått, att ifrågavarande kungliga prerogativ efter det nya representationsskickets genomförande begagnats på ett sätt, som gjorde dess afskaffande önskvärdt, samt att enligt utskottets uppfattning den föreslagna grundlagsändringen ej vore högst nödig eller nyttig; och bifölls detta utskottets utlåtande af båda kamrarna utan votering.

Den fyra år därefter väckta motionen afstyrktes likaledes af konstitutionsutskottet, med ungefär enahanda motivering, som ofvan angifvits. Mot detta utskottets utlåtande anmäldes emellertid reservation af nio dess ledamöter från Andra Kammaren. Medan Första Kammaren utan debatt biföll utskottets utlåtande, antog åter Andra

Kammaren nu för sin del utan votering ett af fyra utaf reservanterna (herrar Jonsson, Elowson, Vahlin och Hedin) formuleradt förslag till grundlagsändring i motionens syfte.

Af dessa reservanters yttrande tillåter jag mig här återgifva följande välgrundade uttalanden:

»Ett fortgående utjämning af klasskiljaktigheter och med dem sammanhängande företrädesrättigheter och härigenom öppnandet för alla medborgare af lika möjlighet att utan vare sig hinder eller fördel af börd eller stånd kunna göra sina personliga egenskaper gällande är en rättsuppgift, som företrädesvis genom senare tids reformarbete så inom vårt som andra länder allt mer förverkligats och hvars stora betydelse för mänskligt framåtskridande icke torde af någon underkännas. Men äfven om denna personliga likställighet är hos oss både garanterad i lag och äger fullt stöd i den allmänna meningen, torde dock kunna påvisas, att adlig börd för ägare därpå ännu understundom förmedlat en framgång, som endast kunnat vinnas genom underkännande af andras bättre rätt.

För bibehållande af en utmärkelse af dylik art som adelskap kan icke heller numera hos oss anföras några giltiga skäl. För verklig framstående förtjänst kan en blott tom titel icke medföra ökad anseende eller vara någon eftersträfvansvärd belöning, men däremot kan dess ägande för mången medföra en falsk uppskattning af så egen som andras personlighet och därigenom förmedla en äfven vid bedömande af viktiga samhällsfrågor felaktig uppfattning af allmänna rättsgrundsatser.

Det har af dessa skäl synts reservanterna, att i svensk grundlag åtminstone icke längre borde lämnas något medgifvande till en fortgående utveckling af adelsinstitutionen, så mycket mindre som denna institution i följd af senare ändringar i vårt statsskick, hvarigenom just de förutsättningar, på hvilka den grundats, underkänts, numera helt och hållet förlorat konstitutionel betydelse.»

De vid 1904 års riksdag väckta motionerna vunno tillstyrkan af konstitutionsutskottets flertal, under det att sju af dess ledamöter från Första Kammaren i afgifven reservation utan motivering hemställde, att motionerna ej måtte föranleda någon Riksdagens åtgärd. Då utskottets utlåtande förekom till afgörande inom kamrarna, bifölls detsamma af Andra Kammaren utan debatt, men afslogs af Första Kammaren efter votering, därvid 90 röster afgåfvos för afslag å och 19 röster för bifall till utlåtandet.

Till stöd för den i nämnda utlåtande innefattade hemställan anförde utskottet bland annat: *att* det icke torde kunna förnekas, att Konungens ifrågavarande rätt, om ock under senare årtionden blott i ett fåtal fall utöfvad, stode i strid med den allmänna uppfattning af samhällsförhållandena, som dåmera vore gällande; *att* sedan alla mer betydande adliga privilegier blifvit efter hand upphädda samt adeln år 1866 upphört att bilda ett riksstånd, den enda grunden för ett förstärkande af denna samhällsklass genom nytt adlande bortfallit; *att* genom den sociala utvecklingen med dess sträfvan att med hvarandra sammansmälta de olika samhällsklasserna allt mer befastats den uppfattning, att utdelande af adelskap icke kunde tillföra den adlade ökning i anseende, då det personliga anseendet vore beroende af och borde bedömas efter helt andra grunder, och än mindre innebära någon utmärkelse för hans efterkommande, som erhållit adelskapet genom arf; *samt att*, om ifrågavarande grundlagsstadgande sålunda saknade det stöd i en upplyst allmän mening, hvarförutom intet lagbud kunde i längden äga bestånd, af stadgandets fortvaro och dess tillämpning därjämte torde kunna uppstå mindre goda följder, särskildt i det afseendet att den känsla af samhörighet inom nationen, hvilken onekligen vore af stor betydelse för dess inre fasthet och styrka, därigenom menligt påverkades eller i sin utveckling hämmades.

De omständigheter, som under debatten i Första Kammaren vid 1904 års riksdag åberopades till stöd för bibehållandet af ifrågavarande kungliga prerogativ, voro tvänne, nämligen *dels* att det ej ådagalagts, att den påyrkade grundlagsändringen vore påkallad af något verkligt behof *och dels* att från Riksdagens sida ej borde tagas sådana initiativ till grundlagsändringar, hvilka innebure ett ingrepp uti de rättigheter, som enligt grundlagens allmänna affattning vore Konungen tillerkända, enär den väg, på hvilken man därigenom skulle slå in, lätteligen ledde till en föga märkbar, men säkert fortgående förskjutning i vårt samhällsskick.

Den återblick, jag härmed tillåtit mig gifva beträffande de i förevarande fråga tidigare väckta motioner, synes mig lämna en tydlig bild af den förändring i uppfattningen i frågan, som efter hand inträdt. Numera torde i själfva verket ifrågavarande kungliga prerogativ stå i en så bestämd strid med den allmänt rådande uppfattningen af samhällsförhållandena, att ett utöfvande af prerogativet på grund häraf måste anses för framtiden uteslutet. Då emel-

lertid ett lands grundlagar gifvetvis böra i görligaste mån vara ett troget uttryck för folkets rättsuppfattning i de frågor, som samma lagar bestämma, synes det mig vara angeläget, att Riksdagen för sin del beslutar att upphäfva prerogativet i fråga.

En yttre anledning till frågans upptagande till förnyad pröfning vid denna riksdag föreligger enligt min mening i det nyligen skedda tronskiftet. Medan ett beslut från Riksdagens sida om upphäfvande af prerogativet under den förre konungens lifstid lätteligen skulle fått en prägel af opinionsyttring med anledning af det bruk af prerogativet, som denne konung under sin regeringstid funnit skäligt att göra, saknas däremot ej anledning för den förmodan, att landets nuvarande konung delar det allmänna omdömet om olämpligheten af en fortgående utveckling af adelsinstitutionen.

Det af 1893 års reservanter formulerade förslag till grundlagsändring i den då väckta motionens syfte följdes i allo af 1904 års konstitutionsutskott. Väl har mot detta förslag anmärkts, att det för upphäfvande af prerogativet i fråga erfordrades, att i regeringsformen inrycktes ett uttryckligt förbud däremot. Jag anser mig emellertid sakna anledning att frångå den af Andra Kammaren vid 1904 års riksdag utan meningsskiljaktighet godtagna formuleringen och hemställer förty med stöd af hvad ofvan anförts,

att följande förslag till ändrad lydelse af §§ 37 och 39 regeringsformen måtte af Riksdagen antagas att hvila till vidare grundlagsenlig behandling:

§ 37.

Riddarhusordningen, som fastställles etc. —
— — — besluta.

§ 39.

Vill Konungen utom etc. — — —; dock må Han ej riddarevärdighet utdela; äfvensom alla etc. — — — — 91 § stadgadt.

Skulle konstitutionsutskottet gilla innebörden i denna motion, men finna, att §§:a böra formuleras på annat sätt, tillåter jag mig tillika hemställa, att utskottet måtte därom afgifva förslag.

Stockholm den 8 februari 1908.

Bror Petré.